

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA—JURISPRUDENȚA—LEGISLAȚIUNE—ECONOMIE POLITICĂ—FINANȚE—SOCIOLOGIE

FONDATOR :
ION S. CODREANU
Avocat

DIRECTOR :
DEM. I. DOBRESCU
Avocat

COMITETUL DE REDACȚIE :

Traian Alexandrescu, Decanul Baroului de Ilfov ; **Alexandru Cerban**, Profesor Universitar, Avocat ; **Iosef G. Cohen** Consilier la Consiliul Legislativ, Avocat ; **Gr. Conduratu**, Avocat ; **N. Jac Constantinescu**, Președinte la C. de Apel București ; **E. Cristoforeanu**, Dr. în Drept dela Roma, Avocat ; **René Demogue**, Profesor la Facultatea de Drept din Paris ; **Vintilă Dongoroz**, Conferențiar universitar, Membru în Consiliul de disciplină al Baroului Ilfov ; **D. Gălășescu-Pyk**, Profesor Universitar, Avocat ; **Alfred Juvara**, Profesor Universitar, Avocat ; **Ștefan Laday**, Președinte la Consiliul legislativ ; **I. Gr. Perieșeanu**, Directorul Bibliotecii Marilor Procese, Avocat ; **Emil Ștan Rappaport**, Consilier la Curtea de Casație din Varșovia ; **C. Sipsom**, Profesor Universitar ; **C. A. Stoeanovici**, Conf. univ., Membru al Consiliului Legislativ ; **Gr. L. Trancu-Iași**, fost Ministru, Avocat ; **Petre Vasilescu**, Profesor Universitar ; **Al. Velescu**, Dr. în Drept, Avocat, **Albert Vahl**, Profesor la Facultatea de Drept din Paris.

SECRETAR DE REDACȚIE :

E. C. Decusară, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

S U M A R

— *In jurul scrisorii d-lui Prim-președinte Al. N. Gane*, de Prof. G. Alexianu ;

— *Administrarea tuțelelor* : Copii minori rămași din două căsătorii. Aplicarea art. 544 cod. civil. Când femeia are dreptul a fi tutoare legală? Situațiunea tuțelei și averii prin ajungerea treptată a copiilor la majorat, sau atunci când la moartea părintelui au rămas copii majori și minori. Strămutarea domiciliului tuțelei ; de Chiril Alimănescu, consilier la Curtea de apel București ;

— *Allă dată și astăzi*, de magistratul Const. Alexandrescu ;

— *Art. 1000 § 1 și accidentele de automobil (urmare)*, de Ilie Stoescu, magistrat Trib. Vlașca ;

— *Recenzii: Buletinul conferințelor publice al Facultății de drept din Oradea-Mare*, de M. R. C.

— *Principiile Procedurii judiciare*, de Prof. Eugen Herovanu, de Alfons Furtună ;

— *Statistica judiciară a României*, de E. C. Decusară, de Al. Kostachi ;

— *25 ani în serviciul Statului...*, de D. Ștefănescu, consilier la Curtea de apel Cernăuți ;

JURISPRUDENȚE :

— Trib. Ilfov s. IV : *Elisabela G. Știrbei și alții cu Primăria Municipiului București* (Dacă expropriatul poate fi deposedat înainte de plata sau consemnarea prețului? Dacă expropriatul poate pretinde daune, dacă a fost deposedat înainte de îndeplinirea formalităților și a plății prețului? Dacă are drept și la dobânzi? Art. 17 Constituție ; art. 15. 14 comb. cu 64, 69, 73 și 74 din legea specială. Art. 998 cod. civil) ;

— Trib. Iași s. II : *X. cu Y. (Interdicție. Dacă este admisibilă proba cu martori pentru a se stabili că atât anterior cât și posterior facerii actului, a cărei nulitate se cere, partea era dementă?)*, cu o *Notă* de N. Jac Constantinescu, Președinte la Curtea de Apel București.

IN JURUL SCRISORII D-LUI PRIM PREȘEDINTE AL. N. GANE

În revista „Curierul Judiciar” No. 31 din 4 Octombrie 1931, d-l Al. N. Gane, Primul Președinte al Consiliului Legislativ, ocupându-se, într-o scrisoare adresată d-lui Președinte al Uniunii Avoca-

ților din România, de proiectul d-lui Ministru C. Hamangiu, pentru introducerea legislației civile, penale și comerciale române, în întreaga țară, face următoarele reflecții pe care le reproducem textual :

„Dispozițiunile art. 157 din Constituție ne impune în mod categoric, revizuirea codicelor existente, spre a le pune în armonie cu Constituția și a asigura unitatea legislativă”.

„Prin revizuire cine poate însă înțelege extinderea pur și simplu a vreunui codur existent, când nici unul din ele nu mai răspund nevoilor timpurilor ce trăim?”

„Codul Napoleon pe care vechiul regal l-a primit aproape neschimbat la 1864, este covârșit de o bogată doctrină și de o jurisprudență mereu sporită, care-l întregeste și-l modifică fără încetare.

„Construcțiunile jurisprudențiale sunt însă forțat limitate de texte lipsite de elasticitate și deseori contradictorii, așa că, acumularea dreptului jurisprudențial nu face decât să mărească greutățile pentru a cunoaște și mânui regulile de drept.

„Extinzând dar codurile în forma lor actuală, am extinde nu numai litera legii, ci acele instituții și norme care s-au creat în afară și deasupra textelor și se înțelege dela sine de câte greutăți aproape de neînvinse se vor lovi practicienii noilor provincii, când vor avea să caute regula de drept aplicabilă în culegeri de jurisprudență sau în prea bogata literatură juridică franco-română.

„Proiectul d-lui ministru al justiției Hamangiu, pentru extinderea legiurilor vechiului regal, ne întărește în această convingere, căci cunoscător al acestor imperfecțiuni și dificultăți, dă acestei extinderi numai un caracter provizoriu, până la revizuirea codurilor noastre (art. 8)”.

Din aceste rânduri ale d-lui Gane se constată :

a) Legiurile vechiului regal sunt vechi ; jurisprudența și doctrina le țin însă la curent cu nevoile vieții. Dar ele sunt greu de utilizat din cauza acestui material vast.

b) Extinderea este neconstituțională, căci violează art. 137, pe care-l reproduce și al cărui sens îl interpretează.

Nu oprim la aceste două idei; nu vrem să discutăm nici contra-zicerile cari apar din această scrisoare, nici micile nepotriviri.

Ceeace vrem să relevăm este părerea de azi a d-lui Gane, în raport cu părerea d-sale, în aceeași chestie, din zilele de 15 și 21 Decembrie 1927.

În scrisoarea amintită d-sa declară că, metoda adoptată de d-l Ministru Hamangiu, privitoare la unificare, este neconstituțională. Cu altă ocazie d-sa, era însă de altă părere.

Reproducem aici un pasagiu din Avizul Consiliului Legislativ s. II-a No. 16 din 21 Decembrie 1927, dat cu privire la proiectul pentru „extinderea în Basarabia a unor dispozițiuni din legislația vechiului regat”, Aviz dat sub prezența d-lui Prim Președinte Al. N. Gane :

CONSILIUL LEGISLATIV

Secția II-a

— Aviz Nr. 16 —

Ședințele din 15 și 21 Decembrie 1927.

Președinția d-lui Al. N. Gane, prim președinte; prezenți d-nii: Gr. Ștefănescu, Gr. Procopiu, Stavri Predescu, consilieri permanenți; M. Măgureanu și M. Eliescu, referenți titulari; Petre Paul Anca și Paul Demetrescu, referenți stagieri.

„S'au luat în cercetare proiectul de lege întocmit de ministerul justiției „pentru extinderea în Basarabia a unor dispozițiuni din legislația vechiului regat”, proiect trimis Consiliului pe lângă adresa Nr. 95217 din 12 Dec. 1927.

„S'a ascultat referatul făcut de d-l M. Măgureanu și în urma discuțiilor ce au avut loc.

„CONSILIUL,

constată că i-a mai fost supus un proiect tinzând la întinderea în Basarabia a codului civil, procedurii civile și alte legi în legătură cu acestea, în vigoare în vechiul regat, proiect asupra căruia s'a dat avizul Nr. 15 din 14 Nov. 1927, că în urma avizului dat s'a întocmit proiectul ce formează astăzi obiectul cererii de consultare, asupra căruia face observațiunile și propunerile ce urmează:

„Principiul unității legislative este înscris în art. 1 din Constituție și derivă din unitatea teritorială.

„Art. 137, care a înlocuit art. 131 al vechii Constituții reproduce principial dispozițiunile aliniatului ultim al acestui articol, punând obligațiunea legiuitorului ordinar de a revizui codurile și legile existente, pentru a se asigura unitatea legislativă, pe care art. 1 o edictează.

„Ceiace legiuitorul constituent face în art. 137 e de a indica țelul către care revizuirea trebuie să tindă, adică către unitatea legislativă.

„Deși s'ar putea susține, că diferitele legi provinciale nu pot fi înlocuite decât prin legi aplicabile întregului teritoriu, totuși legiferarea cu câmp de aplicațiune teritorială limitat, a fost uzitată posterior noii Constituții; astfel deși, prin art. 2 l. org. jud. din 14 Aprilie 1925, s'a dat în competența Casației, recursurile împotriva deciziunilor Curților de apel și sentințelor Tribunalelor ca instanță de apel, totuși prin art. 58 al. ultim, din legea pentru accelerarea ju-

decărilor, s'a menținut pentru Ardeal, competența Curților de apel pentru judecarea recursurilor, potrivit legilor existente la data Unirii, iar legea Curții de Casație, prin art. 79 al. 3 și legea 45 din 14 Martie 1926, au aceleași prevederi. Tot legea de organizare judecătorească prin art. 322 a întins aplicabilitatea procedurii civile a vechiului regat, asupra județelor Ismail și Cahul, iar pentru Ardeal, trecând asupra Tribunalelor, atribuțiunile sedriilor orfanale, modifică unele dispozițiuni ale legii XX din 1877.

„Legea 56 din 1925 a întins aplicabilitatea în Basarabia a legii referitoare la exercițiul și controlul meseriilor, iar legea 68 din 1925 aplicabilitatea în același ținut al legii de expropriere pentru cauză de utilitate publică.

„Deasemenea legea 144 din 20 Iulie 1926, privitoare la sporirea taxelor de consumație asupra alcoolului, a întins numai asupra Basarabiei, aplicabilitatea legii spirtoaselor din 1886, în vigoare în vechiul regat, lăsând însă în vigoare, legile existente în aceeași materie în Ardeal și în Bucovina.

„Întreținând însă, prevederea constituțională referitoare la legile existente la data Constituției, cu reproducerea uneia din clauzele actelor unirii nouilor teritorii și ca o confirmare a principiului de drept internațional public, potrivit căruia legile Statului căruia teritoriul a fost alipit nu se întind ipso facto asupra noului teritoriu, o suspendare a dispozițiunilor unei legi în vigoare, numai într'o parte a teritoriului, ar fi inadmisibilă, fiindcă prin aceasta s'ar lipsi acea parte a țării de un regim legal, situațiune ce legiuitorul a înțeles să interzică; aceasta însă, nu împiedică pe legiuitor ca până la înfăptuirea completei unificări să modifice legile naționalizate cu condițiune însă de a nu crea pentru teritoriul unde legea modificată este aplicabilă, o situațiune de excepție.

„Întinderea în Basarabia a dispozițiunilor codului civil, procedurii civile, legii judecătoriilor și legii pentru autentificarea actelor din vechiul regat, nu lipsește această parte a țării de un regim legal și nici nu institue o situațiune de excepție întrucât aceleași norme guvernează o altă parte a teritoriului vechiului regat“.

Puse față în față aceste două opinii, la date atât de apropiate, vorbesc dela sine și nu mai au nevoie de nici un fel de comentariu.

Am ținut să subliniez acest fapt, pentru a arăta cum se discută la noi o problemă de importanța unificării legislative.

G. ALEXIANU

Profesor de drept public la Universitatea din Cernăuți

ADMINISTRAREA TUTELELOR

Copii minori rămași din două căsătorii. Aplicarea art. 344 c. civil. Când femeia are dreptul a fi iutoare legală. Situațiunea tutelei și averii prin ajungerea treptată a copiilor la majorat, sau atunci când la moartea părintelui au rămas copii majori și minori. Strămutarea domiciliului unei tutele.

În materia tutelelor apar unele greutăți din cauza inadvertenței și insuficienței dispozițiunilor codului civil, din cari îmi propun a releva câteva, pe cari le cred cele mai importante.

I. Legea nu prevede, într'adevăr, nici o dispozițiune specială pentru cazul când pe urma unei persoane rămân copii minori din două căsătorii și nu-

mai a doua soție e supraviețuitoare. În conformitate cu art. 346 cod civil, aceasta, neavând uzufructul legal al averii copiilor, nu poate fi decât tutoare legală a copiilor săi, iar tutoare dativă a celorlalți nu poate fi numită, acest lucru fiind în mod formal prohibit de art. 383 cod. civil.

Doctrina nu recunoaște femeii dreptul de a fi tutoare dativă decât în două împrejurări, și anume: 1) Când neconformându-se art. 347 c. c. a pierdut tutela legală, putând fi aleasă de consiliul de familie tutoare dativă; 2) Când, fiind divorțată de soțul său și divorțul pronunțat în contra sa, a pierdut uzufructul legal asupra averii copiilor săi.

În primul caz, femeia este aleasă tutoare de consiliul de familie numai dacă acesta găsește de cuviință, iar în al doilea caz îi revine de plin drept, așa că, în această situațiune, nici nu este propriu zis vorba de o tutelă dativă, ci de una tot legală, în care însă femeia neavând uzufructul legal, este obligată a da socoteli de administrația sa ca orice tutore dativ.

În această împrejurare se obișnuiește a se confirma mama tutoare legală a copiilor săi și a se institui o tutelă dativă celor din prima căsătorie, din care cauză se dă naștere unui infinit număr de inconveniente și greutăți.

De ar fi a se judeca în mod echitabil, ar fi absurd a lua dela soția supraviețuitoare copiii din prima căsătorie ai soțului său, care în cele mai multe cazuri sunt crescuți chiar de dânsa și pentru cari are aceiași afecțiuni ca pentru proprii săi copii, și a-i încredința unei rude îndepărtate, dacă nu vre unei persoane cu totul străine.

Nu există, în afară de aceasta, nici un criteriu pentru a putea cunoaște care este porțiunea de avere, asupra căreia trebuie, a se întinde dreptul de uzufruct legal al femeii, și care este partea care ar trebui administrată de tutorele dativ. Rezultatul în practică este următorul: sau tutorele dativ se resemnează și lasă întreaga avere în grija și stăpânirea efectivă a soției, dând în fiecare an, cu încuviințarea consiliului de familie, conturi fictive pentru averea ce nu a avut-o niciodată în primire, sau își ia rolul în serios; mai ales atunci când este vorba de o avere însemnată, care-l atrage, înțelegând a administra dânsul partea cuvenită pupililor săi, de unde desigur rezultă un isvor de conflicte cu tutoarea legală, care numai folositoare nu pot fi intereselor minorilor.

Cred că acest mare inconvenient nu s'ar putea remedia decât prin modificarea art. 383 c. c. în sensul ca: *soția supraviețuitoare să fie de drept tutore și a copiilor din prima căsătorie a soțului său, cu obligațiunea de a da socoteli asupra părții aferente a acestora din averea tatălui lor asupra căreia dânsa nu are uzufructul legal.*

2. Un alt mare inconvenient rezultă din cauza

lipsei unei dispozițiuni legale, asupra situațiunei averii și a tutelei prin ajungerea treptată la majorat a copiilor sau atunci când la moartea părintelui au rămas copii majori și minori.

De obicei la deschiderea unei succesiuni, chiar, când printre moștenitori sunt și minori, se trece cu drept cuvânt în inventar toată averea rămasă pe urma defunctului, neintrând în competența judecătorului delegat cu inventarul de a face vre-o repartiție între moștenitorii majori și minori.

Rezultatul practic este că averea și când sunt minori se ia în primire în întregime de tutore și dacă tutela este dativă, se dau socoteli anuale, mai întotdeauna fictive, pentru întreaga avere, deși o parte se deține de fapt de către moștenitorii majori; copiii minori pe măsură ce ajung la majorat își iau de obicei câte o porțiune din averea părintească, fără a anunța justiția și fără ca tutorele să fie scăzut cu ceva în gestiunea sa, continuând, din contră, a da conturi până la închiderea definitivă a tutelei.

În cazul că s'a încunostiințat despre aceasta consiliul de familie și dupe avizul lui Tribunalul ar fi descărcat pe tutore în parte de gestiunea sa pentru averea ce nu mai are în stăpânire, care este însă garanția că această repartiție „a amiable” a tutorului și a consiliului de familie este dreaptă și nu făcută în paguba minorilor și în avantajul celor majori, cari se presupune că pot mai ușor câștiga buna voință a consiliului, poate câte odată chiar interesată?

Este într'adevăr foarte greu a găsi o soluțiune, care să poată împăca toate interesele. A-i obliga la o împărțală imediată judecătorească, care ar părea cea mai juridică deslegare a problemului, nu ar fi deloc echitabil, căci s'ar impieta asupra dreptului minorilor de a face la majoritate o împărțală voluntară între ei și s'ar anticipa asupra intereselor ce ar avea ca rezultat al cultivei, aptitudinelor sau specialității fiecăruia dintre dânsii.

Singurul mijloc, pe care l'ași găsi potrivit pentru a salvgarda în mod serios interesele minorilor, ar fi ca în cazurile mai sus arătate să se facă de Tribunal pe cale sumară în camera de consiliu cu citarea părților și cu concluziunile Ministerului public o împărțală provizorie a averii pe cap de copil, care să fie obligatorie și executorie până la ajungerea la majorat a ultimului minor, când se va considera că starea de indiviziune nu a încetat, rămânându-le libertatea de a împărți între dânsii averea cum vor găsi de cuviință.

Această măsură, bineînțeles, nu ar fi de natură a împiedica împărțala definitivă chiar înainte, dacă acest lucru s'ar cere de unul dintre moștenitori.

3. O altă mare dificultate naște adeseori, atunci

când împrejurările cer strămutarea domiciliului tutorelui.

În codul civil, este bine cunoscut, nu există nici o dispozițiune în această privință.

Domiciliul unei tutele este legat de locul unde domiciliază tutorele și unde se găsește averea minorilor, ceea ce rezultă din însăși logica lucrurilor și indirect din disp. art. 373, C. civ., care prevede: „*Tot acel ce nu este rudă sau afin cu pupilul nu poate fi silit a primi tutela fără voința sa afară de cazul când în tot cuprinsul districtului, unde este domiciliul minorilor, nu se află nici o rudă, etc.*”.

Urmează a se examina care trebuie să fie norma de urmat atunci când tutorele este nevoit din cauza unor interese personale sau din alte motive a se muta în altă localitate decât cea a domiciliului minorilor unde se află situată toată averea lor; tutorele nu poate fi împiedicat a pleca iar pe de altă parte mutarea sa nu este prevăzută de lege printre cauzele pentru cari ar putea fi exclus sau destituit din tutelă.

În dreptul francez se fac mai multe distincțiuni, cari la noi nu au fost primite din cauza deosebirei textelor, admitându-se sau refuzându-se schimbarea domiciliului tutelei după cum tutela este legală sau dativă. Conform unui alt sistem, domiciliul tutelei este absolut neschimbat. La noi s'a admis, din contra, că acest domiciliu este schimbător de câte ori se schimbă acela al tutorului.

Această soluțiune dacă are calitatea de a fi o consecință logică a principiului, că domiciliul este prin natura sa schimbător, este însă extrem de dăunător intereselor minorilor: mutarea tutorelui nu poate atrage desigur și pe aceea a consiliului de familie și a averii minorilor, deci în acest sistem ar urmări a se institui un nou consiliu de familie la locul unde s'au mutat minorii ceea ce în afară că este o imposibilitate de fapt, este și cu totul în contra dispozițiilor categorice ale art. 357 C. civ. întrucât toate rudele minorilor, care ar putea forma consiliul de familie, se găsesc la fostul domiciliu al tutelei.

Noul consiliu nu va putea exercita nici un control serios, averea aflându-se în altă parte și poate la o mare depărtare, iar tutorele se poate imagina în ce condițiuni dezastruoase, va administra de departe averea minorilor în asemenea condițiuni. La noi, pe de altă parte, singurul caz când pot exista doi tutori este acel prevăzut de art. 348 cod. civ., când mama a fost menținută în tutelă în urma căsătoriei a doua.

Aș crede nemerit ca la modificarea codului civil, spre a se remedia aceste mari neajunsuri, să se ia următoarea dispozițiune: *dacă tutela este dativă, mutarea tutorelui să fie un motiv de exclusiune din tutelă, numindu-se minorilor un nou tutore de același consiliu de familie, iar dacă tutela*

este legală, copiii neputându-se separa de mama sau de tatăl lor, să se admită principial doi tutori și anume copiii să rămână în îngrijirea tutorelor legal iar averea să li se administreze de un tutore dativ, care sub controlul consiliului de familie și al justiției, să culeagă și să predea veniturile tutorelui legal.

4. Cea mai grea situațiune a fost a copiilor celor dispăruți în războiul trecut.

În afară de dispozițiunile Decretului-Lege No. 2.791 din 14 August 1916 și al art. 6 din legea măsurilor excepționale din 24 Decembrie același an, s'a stabilit pe cale de doctrină, că *dacă tatăl sau mama se găsesc în imposibilitate fizică, morală sau legală de a administra averea copiilor minori, Tribunalul va rândui după cererea părților interesate sau a Ministerului public un administrator judecătoresc. Nu se va înființa tutelă, deoarece ea nu se poate deschide decât după constatarea morții părintelui.*

Nu s'a explicat însă nicăeri dacă acest administrator judecătoresc este curatorul prevăzut de art. 99 C. civ. în cazul absenței prezumate, sau este o instituțiune deosebită, de care totuși legea nu vorbește nicăeri.

CHIRIL ALIMANESCU

Consilier la Curtea de Apel București

Altă dată și astăzi

Nimeni nu și-ar fi închipuit în ritmul strălucitor al vremurilor de altă dată să se ascundă pentru magistratură în taină, semnele imperceptibile ale unui sentiment teatral și de mare dispreț.

Altă dată magistratura se bucură de o viață liniștită, potrivită cu deosebita considerațiune ce i se dă. Era de altfel singura instituțiune mai superioară prin menirea ei.

În legătură cu aceasta găsesc în amintirea mea gânduri iscoditoare, ce evocă întregul rost al acestei însemnate instituțiuni în viața socială.

Am auzit altă dată spunându-se, că pentru a alcătui o nouă viață socială, este nevoie de o magistratură inamovibilă, bine retribuită, harnică și pricepută, în aplicarea legilor țării, care să asigure tuturilor binefacerii unei bune justiții. S'a mai spus altă dată, că magistratura este o putere în Stat, care trebuie pusă în afară de corpul celorlalți funcționari publici.

În astfel de condițiuni, nimic n'a preocupat, în acele vremuri, magistratura, în afară de o activitate obișnuită desfășurată printr-o permanentă contopire de muncă necontenită și cinste fără de prihană, ce nu se poate uita așa ușor. Era singurul credit ce i s'a cerut atunci, era singurul pe care ea l-a făcut și a nădărdit, ca prin el să fie scutită, pentru totdeauna, de acea dureroasă nesiguranță de care se temeă; sentiment amestecat mai ales cu mândria tainică, pe care modestia și rezerva o ascunde și care este proprie pentru cristalizarea oricărui caracter.

S'a înțeles altă dată, judecând cu dreptate, că oricare faptură omenească se află într-o stare de receptivitate, care o predispune să se molipsească de toate vicisitudinile morale, atunci când este asvârlită într-o situațiune de inferioritate, în care domină mai ales ideea unor nevoi de trai pă-

măntesc, ce se impun inevitabile. De aci buna retribuțiune dată magistraturei și deosebita atențiune de a fi ferită de orice scăderi morale, ca astfel să-și mențină prioritatea implicată de răspunderea misiunii ei.

Astăzi totul pare ciudat în sensuri cu totul contrarii. Mai întâi suprimările des repetate făcute în așezământul judecătoresc coincid cu o scurtă perioadă de nesiguranță relativă în rândurile magistraturii înamovibile și fac să se comenteze cu vervă idei, din cari cei interesați pot scoate la iveală strâțul de neîncredere, cu care se îmbibă tot sufletul unui popor ușor ascultător, de amăgiri de orice fel și de ori unde.

Magistratura își dă bine seama de toate acestea și este dureros să observe influența dezastruoasă ce au toate aceste idei și credințe asupra împriicinărilor din pricina goliciunii și simplității lor și de aceea le privește cu un zâmbet în care cei, cu judecata conștiință, ușor pot ghici disprețul ei, fără răutate dar cu toată tăria de suflet.

Ceia ce este mai grozav, pe lângă toate acestea, sunt acele probleme îngrozitoare, cari se pun, ori de câte ori, întră în joc vre-o criză economică, cari dela un timp încoace se afirmă de atâtea ori în raport direct cu scăderi simțitoare în prestigiu și salariu magistraților.

Astăzi nu se poate convinge nimeni, că asimilarea unor magistrați cu sufleri de teatru înjosește mult prestigiul corpului din care cei dintâi fac parte; că o viață plină de griji, sbuciumată veșnic în căutarea unei direcțiuni puternice, care să înlăture lipsa grijei de mâine, creiază pentru magistratură lipsa dela datorie de a fi pârghia puternică, care nu se elatină, încât ideea de dreptate să fie veșnic tovarășă cu anarhia actuală dinăuntru.

Iată atâtea sisteme de a slăbi și înjosi una din instituțiunile de căpetenie ale Statului, destinată să impună o acțiune de asanare în viața socială.

Este un contrast isbitor între vremile de altă dată și cele de astăzi.

Inainte de a termina, mă opresc și îmi îndrept gândul către autorul legii din 1908, care a pregătit și întărit din toate punctele de vedere prestigiul magistraturei (1).

A fost ministrul Dreptății timp de patru ani de zile și în tot acest timp și-a înțeles rostul.

Tot ce a făcut magistratura a făcut din dragostea profesiunii ținând linia dreaptă trasă de el și fiindcă suntem destui de mândri de veracitatea tradițiilor noastre străvechi păstrăm astăzi, ca mângâiere, amintirea sensului din măreția cuvintelor de altă dată: „*O tempora, o mores!*”.

CONST. ALEXANDRESCU
Magistrat

Art. 1000 § 1 și 1001 c. civ. și accidente de automobile*)

(urmare)

CAPITOLUL II.

Răspunderea conducătorului și proprietarului vehiculului când victima este persoana transportată

17. Am studiat în precedentul capitol răspunderea proprietarului sau conducătorului de vehicule pentru accidente de terții prin lovirea sau explozia lucrului și am constatat o oprire definitivă a doctrinei și jurisprudenței la art. 1.000 § 1 și 1.001 C. civ.

Vom studiă acum răspunderea acelorlași persoane când victima este transportată de vehicul și față de ea agentul are o obligațiune de transport, când, deci, între victimă și agent există raporturi contractuale. Izvorul prejudiciului rămâne acelaș: accidentul, datorit acelorlași cauze: reaua conducere sau defecțiunea aparatului. Diferă numai persoana lezată: deoparte terțul străin de orice legătură anterioară cu agentul, de alta călătorul, care, pentru agrement sau în schimbul unei sume, și-a încredințat ființa conducătorului. Din acelaș fapt vor decurge două acțiuni de natură deosebită? situația juridică a celor două reclamații diferă întrucâtva? (1).

Anticipând asupra concluziilor, răspundem de acum negativ și acesta este motivul pentru care studiem răspunderea cărăușului de persoane alături de accidente de automobil suferită de terții și nu de răspunderea cărăușului de mărfuri (2).

În oricare din marile interpretări ce se dau art. 1000 § 1 C. civ., condițiunile obiective pentru aplicarea acestui text sunt întrunite. Când un tren deraiază, un automobil se răstoarnă sau cade în prăpastie, un tramvai iese de pe șine și lovește un stâlp sfărâmându-se sau călătorul, prins între două vagoane, este strivit, în fapt sunt întrunite toate elementele delictului civil sancționat de art. 1000, adică răspunderea provocată de „lucrurile ce sunt sub paza noastră”. Imprejurarea că victima se află în vehicul și nu în afara lui, nu este de natură a influența asupra caracterelor prejudiciului. *Eadem ratio, idem jus*. O logică elementară cere o egalitate de tratament. Călătorul merită, de sigur, o protecție și un interes egal cu terțul.

18. Și totuș, doctrina și jurisprudența în majoritate sunt refractare acestei idei, cel puțin teoretic, pentucă vom arăta că de fapt se aplică sistemul riscului, etichetându-l însă, greșit. Ce element nou a intervenit pentru a justifica această deviere? Contractul! Între călător și cărăuș a intervenit o convențiune și tradiția voeste ca răspunderea delictuală să fie înlăturată, oridecâteori între victimă și agent au existat legături juridice.

Ciudățenia, pe care o remarcăm, este că vechea jurisprudență, care nu „descoperise” încă art. 1000 § 1 C. civ., aplică art. 998, obligând pe victimă a face dovada culpei cărăușului sau prepușilor săi și toată lumea eră de acord că, deși între părți a existat o convențiune, totuși chestiunea responsabilității eră străină de convențiune, aceasta reglementând exclusiv obligațiunea de a transporta dintr'un loc în altul. Și dacă s'a recurs la răspun-

1) Studiem laolaltă accidente de automobil și cele de cale ferată. Situațiunile sunt identice și concluziile la fel.

2) Trimitem pe cititori la Cap. I al acestei lucrări.

1) Toma Stelian, autorul legii din 1908.

*) A se vedea „Curierul Judiciar”, No. 21 din 14 Iunie 1931.

derea contractuală, a fost tocmai pentru a se evita art. 998, care puneă pe victime într'o situație inferioară mărfii, sucombând de cele mai multe ori prin faptul că nu puteau dovedi o culpă pozitivă a căraușului. Eră, cu alte cuvinte, un expedient, pentru a justifica în drept o soluție reclamată și de bunul simț și de echitate.

Astăzi, însă, când jurisprudența a depășit cadrele înguste ale art. 998, pentru a consacra noțiunea de risc „descoperind” art. 1000 C. civ., nu numai că vechiul expedient devine inutil, dar, la adăpostul noului text, victimele pot avea o protecție mult mai eficace decât în regimul contractual. Nimic mai firesc, prin urmare, decât reînțoarcerea la delict. Totuș asistăm la un spectacol destul de frecvent în lumea dreptului: o instituție, care a însemnat la un moment dat un progres notabil, dar care a terminat, printr'o firească evoluție a ideilor, prin a deveni la rândul ei o piedică în calea progresului rezistă încă, în virtutea inerției, pe pozițiile câștigate.

Restabilirea stărei de lucruri conforme și principiilor juridice și interesului social, este scopul acestor rânduri. Este legea firească a evoluției universale. Progresul trece peste cadavre omenești, cu atât mai mult nu cruță instituțiile, a căror existență se justifică numai în măsura utilității.

Recunoștința nu are ce căută în acest domeniu și ceea ce nu mai corespunde spiritului ei nevoilor timpului, trebuie trecut în domeniul istoriei instituțiilor juridice.

Dar să cercetăm de aproape această evoluție.

§ 1. Sistemul delictual clasic.

19. Principiul, care domină în concepția clasică, este acel al caracterizării responsabilității după criteriul naturei culpei. Dacă între doi indivizi există un contract, raporturi voliționale, răspunderea delictuală este exclusă și trebuie să căutăm în consimțământul expres sau prezumat al părților cazurile și întinderea responsabilității.

Dela acest principiu, se făcea o derogare importantă, motivată pe o idee de ordine publică și demnitate, umană: contractul nu se poate întinde și asupra libertății, integrității și inviolabilității persoanei omenești. Se mergea chiar atât de departe, încât jurisprudența declară nule, ca fiind contrare ordinii publice, contractele de asigurare asupra vieții (3).

Consecințele se trăgeau și pentru transportul de persoane, ca și în accidentele industriale. În acest din urmă domeniu, teoria „garanției” inclusă de contractul de muncă, a lui Mare Sauzet și

Saintelette, adoptată în Belgia de jurisprudență (4), a fost respinsă pe aceeași considerațiune de jurisprudența franceză, rămasă fidelă răspunderii delictuale a patronului.

Evident că în materia transportului, un contract există între cărauș și călător, dar el are un alt obiect: schimbul reciproc de prestațiuni și anume deoparte plata costului deplasării, de alta punerea vehiculului la dispoziție pentru a se ajunge la destinație. Aceasta implică răspunderii reciproce: amendarea călătorului fraudulos, obligația de desdăunare pentru cărauș dacă vehiculul nu ajunge la ora arătată în afișe la destinație, prejudiciind pe călător (5).

Nu poate fi îndoială că întreagă această răspundere a transportatorului este contractuală, ea decurgând tocmai din nerespectarea obligațiunii principale ce și-a asumat.

De aci decurg două consecințe: Prima este că textele ce se vor aplica în speță sunt — în lipsă de texte speciale — cele dela materia generală a obligațiunilor, adică art. 1080 și urm. C. civ.

20. Prin aplicarea, prin urmare, a art. 1085 c. civ., călătorul nu are dreptul decât la daunele prevăzute sau previzibile la încheierea contractului (6).

Astfel proprietarul unui cal de cîrse nu poate cere ca daune premiul pe care l'ar fi putut obține alergând cu calul, dacă ar fi ajuns la timp, căci nu se poate ști dacă ar fi obținut acest premiu (7), și dimpotrivă, călătorul, care din cauza întârzierii trenului, nu a putut participa la o supralicităție, și face dovada că oferta sa ar fi fost preferită, poate reclama daune, compania de cale ferată neputând obiecta că ea nu putea prevedea aceste daune, căci trebuia să știe că majoritatea călătorilor umblă pentru afaceri, a căror zădărniciere îi

4) Sauzet: „De la respons. des patrons vis-à-vis des ouvriers” în *Rev. crit.* 1885 pag. 596; Saintelette: „De la respons. et de la garantie”, ed. 1880; Esmein: notă Sirey 1897, 1, 17; V. și E. Petit: „Art. 998 și accid. în industrie”, *Curierul Judiciar* 1912, pag. 101 și urm.

5) Civ. Cass. 26 mai 1897, *Sirey* 1897, 1, 462; 10 Febr. 1896 *Sirey* 1896, 1, 41; Lyon, 2 Iun. 1896; Civ. 4 Dec. 1894, *D. P.* 1895, 1, 526; Trib. Seine, 6 Dec. 1894; Civ. 15 Aug. 1884, *D. P.* 1885, 1, 78; Trib. Blidah, 18 Iun. 1896, Cass. civ. 7 Aug. 1878, *D. P.* 1878, 1, 367; Cass. civ. 15 Mart. 1869, *Sirey* 1869 1, 225; Cas. rom. III, no. 1529 din 15 Nov. 1925, *Pand. Săpt.* 1926 pag. 141; Vidari: „Corso” vol. IV no. 3370 sq.; Ch. Mutteau: „De la responsabilité civile”, ed. 1898; Thaller: „Traité” ed. 4, no. 1, 185; Aubry et Rau, ed. 5, § 373 nota 19 pag. 642 etc. Deci, că Dir. C. F. nu răspunde pentru întârzierile provocate de forța majoră, chiar dacă n'a anunțat faptul. Cass. fr. 24 Iul. 1895.

6) Agen 18 Mai 1904 *Sirey* 1906, 2, 142; Limoges 4 Mai 1904 *Sirey* 1906, 2, 141 Req. 15 Iulie 1896, *D. P.* 1897, 1, 325; Cass. civ. 22 Nov. 1893, *D. P.* 1894, 1, 358.

7) Limoges, 24 Mart. 1896, *Sirey* 1898, 2, 278, *Revue crit.* 1911, pag. 335 și examenul doctrinal de J. Charmont. Idem: Lyon 14 Mart. 1895; Rennes 12 Ian. 1872; Cass. 22 Nov. 1871.

3) V. Dalloz, *Jurisprudența Generală* Vo. Assurances terrestres, no. 313; Planiol: *Traité*, ed. 10, vol. II, no. 2172; G. Ripert: „La règle morale” art. 2, no. 24.

angajează răspunderea (8). Este violarea unei obligațiuni contractuale și fie fapta personală a cărașului, fie fapta prepușilor săi, îl fac responsabil (9).

A doua consecință, care decurge din principiul că răspunderea cărașului pentru faptul de a nu transporta pe călător la ora stipulată, este de natură contractuală, este valabilitatea unei clauze de răspundere pentru acest caz, cu condiția ca întârzierea să nu provină dintr'o culpă (10).

21. Acesta este obiectul contractului de transport. Tot ce privește „persoana” călătorului este în afară de contract. Persoana omului nu poate forma obiectul unei tranzacțiuni. Călătorii nu pot fi nici parcați, nici supravegheați *more animantium* (11).

Aceiaș idee a făcut jurisprudența să refuze aplicarea răspunderii contractuale la accidente provocate de medici, recurgându-se constant la art. 998 și urm. C. civ. (12), deși se reține de obicei numai culpa grea.

Este cert că atât codul civil, cât și cel comercial se ocupă exclusiv de transportul mărfurilor, fără a reglementa câtuș de puțin transportul persoanelor (13). Cetirea, chiar superficială, a celor 27 de articole ale titlului XII din codul de comerț, privitor la transport, evidențiază aceasta. Art. 413 spune categoric „pentru transportul unui lucru”.

Textele următoare vorbesc despre „scrisoare de cărat” (art. 414), în care se va trece „natura” greutatea, măsura sau numărul lucrurilor și dacă lucrurile sunt în lăzi sau pachete” (art. 415), despre „viții de îmbalotare” (art. 418), de „termenul predării lucrurilor” (art. 422), de „transportul lucrurilor fragile” (art. 426), de o răspundere „pentru atâta la sută” (art. 429), de pagubele provenind „din pierdere sau stricăciune” (art. 430) etc.

Aceiaș observațiune și pentru textele corespunzătoare ale codului civil. Art. 1473 impune o obligațiune „întrucât privește paza și conservarea lucrurilor ce au încărcat”, iar art. 1475 de răspun-

derea „pentru pierderea și stricăciunea lucrurilor”. Dar însuș faptul că legea se ocupă de un expeditor, un destinatar și un căraș implică noțiunea de marfă, care trebuie încărcată, păstrată și predată.

Intreaga răspundere despre care vorbește legea civilă și comercială, izvorăște din noțiunea de „pază”, pe care și-o asumă cărașul, căci „lucrurile fără viață nu se pot distruge sau deteriora ele singure (14). Paza implică depozitul, or persoana omenescă nu poate fi dată în depozit și încredințată, pentruca apoi cărașul s'o predea destinatarului (15).

Accidentul poate proveni acum și dintr'o neglijență a călătorului, cu nimic imputabilă caraușului. Rațiunea analogiei cade. De altă parte art. 441 C. com. permite cărașului să stipuleze diminuarea răspunderii, reducând tariful, ceea ce este inadmisibil la transportul de persoane, unde despăgubirea este totdeauna „derizorie și neînsemnată față de valoarea persoanei omenesci” (16).

22. Pornind dela acest principiu, jurisprudența veche aplică, în caz de accidente de persoane, cu ocazia transportului, art. 998 și urm. C. civ., refuzând existența unei responsabilități de natură contractuală (17).

Doctrina din acel timp de asemenea socotea răs-

14) E. Chavegrain: notă sub Paris 31 ian. 1895, *Sirey* 1896, 2, 225.

15) v. și C. N. Toneanu, „Respons. cărașului în transp. de persoane, în caz de accidente”, *Dreptul* no. 31 din 1923, pag. 241 și urm.; Stelian Ionescu, notă sub Cas. I, 19 Dec. 1924, *Pand. Rom.* 1925, I, 183; N. Georgean: notă sub trib. Drohoi, 29 Sept. 1925, *Pand. Rom.* 1925, III, 150; E. Cristoforeanu și C. Paraschivescu: „Resp. cărașului în transp. de pers. în caz de accidente”, *Dreptul* no. 21 din 1923 pag. 161 și urm. și no. 23 din 1923, pag. 178 și urm.; I. Rosetti-Bălănescu: notă sub Cas. III, no. 810 bis din 6 Oct. 1926, *Pand. Rom.* 1930 I, 155.

16) V. Esmein: „Les clause de non-respons.”. *Revue trm.*, 1926, pag. 339.

17) Cas. III, no. 810 bis din 6 Oct. 1926, *Pand. Rom.* 1930, I, 155 cu nota I. Rosetti-Bălănescu; Req. 31 iul. 1922; civ. 28 Febr. 1923, *D. P.* 1923, 1, 209; Civ. 25 Iul. 1922, 20 Iun. 1922, 28 mart. 1922, 10 mai 1921 eod. loc.; Dijon și Grenoble 1904, *D. P.* 1906, 2, 6; Apel III Bucureși, 23 sept. 1905, *Dreptul* no. 68 din 1905; Cass. req. 14 dec. 1903, *D. P.* 1905, 1, 314 și *Sirey* 1904, 1, 261; Rouen 9 dec. 1898, *Sirey* 1899, 2, 197, *D. P.* 1899, 2, 316; Cass. 1 mai 1899, *P. pér.* 1900, 1, 164; Req. 1 mai 1899, *D. P.* 1899, 1, 558; Riom 27 ian. 1895, *Sirey* 1900, 2, 60; Cass. Belgique 5 Oct. 1895, *S.* și *P.* 1894, 4, 5; Paris 4 Aprilie 1894, *Sirey* 1895, 2, 143; idem 27 Iulie 1894, *D. P.* 1895, 2, 63; Amiens 10 nov. 1896, *D. P.* 1897, 2, 309; Paris, 26 Dec. 1894, *Le Droit* 20 Ian. 1895; Paris 10 mai 1895, *Le Droit* 3 Oct. 1895; Paris 21 Febr. 1894, *Sirey* 1894, 2, 69; Paris 31 ian. 1895, *Sirey* 1896, 2, 225 cu nota E. Chavegrain; Cass. civ. 10 No. 1884, *Sirey* 1885, 1, 129; Paris 15 April. 1892, *D. P.* 1893, 2, 1255 și *P.* 1893, 2, 95; Amiens 28 Dec. 1881, *Sirey* 1885, 1, 129; Trib. Bordeaux 11 Dec. 1895, *Bull. ann. des. ch. de fer*, 1888 pag. 51; Trib. Lille 22 Dec. 1891, *ibid.* 1891 pag. 194; Aix 6 mai 1872, *D. P.* 1873, 2, 57.

8) Montpellier 1 Mart. 1910, *Mon. jud. du Midi* 15 mai 1910 pag. 154 și *Revue critique* eod. loco.

9) *Lyon Caën et Renault*, vol. III, 595; *Aubry et Rau*, ed. 5, vol. V, § 373 nota 9 ter.

10) V. Vidari: „Corsi”, vol. IV, no. 3370; Carpentier, répert. V. Transport, no. 121.

11) E. Chavegrain: notă sub Paris 31 ian. 1895, *Sirey*, 1896, 2, 225.

12) Req. 21 Iul. 1919, *D. P.* 1920, 1, 30 nota Denisse; Nîmes 31 Iul. 1911, *D. P.* 1914, 2, 85; Sourdât: Resp. vol. I, 658; C. Lironni: „Colpa extracontrattuale” no. 38; Lalou: Gaz. des trib. 4 nov. 1919 și „La resp. civile” no. 167. Pentru răspunderea veterinarilor, tot art. 998; Req. 26 iun. 1925, *D. H.* 1925, pag. 556.

13) V. și Paris 4 April 1894 *S.* și *P.* 1895, 2, 145. *D. P.* 1894, 2, 288; Paris 13 Aprilie 1892, *S.* și *P.* 1893, 2, 93 V. Carpentier répert. v. Transports no. 89.

punderea delictuală singură cu putință (18). Consecința directă și cea mai importantă a acestui sistem, eră că, în caz de accident, sarcina probei incumbă victimei, conf. art. 998 C. civ. Nici o prezumție de culpabilitate nu apăsă asupra cărăușului. În lipsa unor dovezi pozitive de culpabilitate, acțiunea de daune eră respinsă și victima suportă singură un prejudiciu, pe care în majoritatea cazurilor nu culpa sa l'a produs. De aceea doctrina și jurisprudența au căutat procedeul juridic pentru a evita această nedreptate.

Ceeace, în adevăr, izbea delă prima vedere, eră faptul că în vechiul sistem marfa se bucură de o producțiune excepțională și regimul legeră eră atât de riguros, încât cărăușul, strâns în chingile art. 423 C. com. și 1475 C. civ., nu numai că suportă consecințele oricărei culpe personale sau a prepușilor săi, oricât de ușoară, dar dificultatea probei forței majore sau culpei expeditorului, care lui îi incumbă, îl transformă într'un fel de asigurător al mărfii lui încredințate, punându-i în sarcină întreg riscul întreprinderii. În schimb, pentru transportul de călători, nici riscul nu-i mai eră în sarcină, dar imposibilitatea în fapt a victimei de a face dovada pozitivă a unei culpe sau neglijențe, îi apără de răspundere, chiar în cazurile când trebui să o suporte. Este, oare, admisibil ca siguranța călătorilor să merite mai puțină îngrijire decât a mărfurilor? (19). De fapt, la această situație absurdă se ajungea cărăușul dând, firește, toată atenția în direcțiunea în care eră interesat.

ILIE I. STOENESCU

Magistrat, Trib. Vlașca.

(Va urma)

RECENZII

„Buletinul conferințelor publice al facultății de drept din Oradea Mare“

Merită, de sigur, toate elogiile acela care a avut fericita idee de a strânge într'un volum conferințele publice cari s'au ținut la Facultatea de drept „Regele Carol al II-lea“ din Oradea Mare. În cuvântul introductiv se precizează, rostul buletinului apărut: „Cursurile ce se țin într'o Facultate juridică sunt, oarecum, încetușate de obligația de a pune la dispoziția studenților acele cunoștințe care le sunt indispensabile pentru o luminată exercitare a carierii lor viitoare.

Aceasta face că nici odată, în limitele acestor cursuri, nu rămâne loc suficient și nici suficientă ocaziune pentru a da spiritelor libertatea unei evaziuni spre problemele superi-

(18) D. Volanschi: opinie separată la apel I Iași no. 29 din 5 Iun. 1923; Féraud-Giraud: „Code des transports par. ch. de fer“. Vol. III, 4 și 5; Guillard: „Du louage“ vol. II, no. 765; Picard: „Traité des ch. de fer“ vol. III, pag. 485; Thaller: Précis. no. 994; Victor Vanslenheghe: „Les accidents de voyageurs et les droits des victimes“ pag. 472-557; Labbé, notă sub Toulouse 5 Dec. 1895, Sirey 1894, 2, 57; I. Rosetti-Bălușescu: notă sub Cas. III, no. 810 bis din 6 Oct. 1926. Pand. Rom. 1950, I, 155.

(19) D. Alexandrescu: „Commentariile dr. civil român“ vol. V, pag. 496-7 și Dreptul, no. 114 din 1908.

oare, de știință pură, — sau măcar răgazul unui contact cu discuțiunile ce întrec cadrul elementar al materiilor predatē.

Răspunzând, dar, unor nevoi bine simțite, Facultatea de Drept din Oradea Mare a organizat o serie de conferințe destinate nu numai studenților, ci lumii juridice, în genere.

Conferințele, ținute atât de profesorii Facultății din Oradea, cât și de profesorii din alte părți, au fost strânse cu îngrijire și publicate.

D-l C. Petreșcu-Ercea, decanul Facultății de Drept din Oradea, a conferențiat „Criteriul de determinare a domeniului dreptului comercial în legătură cu ante-proiectul consiliului legislativ“. În locul actului de comerț izolat, autorul ante-proiectului tinde să precizeze domeniul dreptului comercial, prin aceea că adoptă ca criteriu de determinare a domeniului dreptului comercial, noțiunea de profesiune comercială. Ceia ce studiază d-l decan al facultății de Drept din Oradea, este dacă sistemul actual, — sistem obiectiv — nu este superior celui pe care vrea să-l adopte ante-proiectul Codului de comerț român — sistemul subiectiv — care nu este nici în tradiția noastră și nu corespunde nici necesităților economice actuale. Argumentarea conferențiarului este strânsă, logică și foarte documentată. Conferința d-lui Petreșcu-Ercea constituie un studiu aprofundat, de care va trebui să se ție seama.

Găsim apoi o interesantă conferință a d-lui Aurelian Ionașcu, care se ocupă de „Indiviziunea ca formă juridică de apropiere a bunurilor în sistemul legislațiilor latine“. Documentata și utilă contribuție a d-lui Alexandru Angelescu, prin conferința d-sale. „Publicitatea Imobiliară“. Despre „Asociațiunile și fundațiunile în dreptul civil român“, a conferențiat d. prof. Traian R. Ionașcu.

Buletinul, mai cuprinde conferințele d-lor George Strat despre „Criza actuală și profitul“ precum și conferința d-lui Tiberiu Moșoiu despre „Filosofie, factor determinant în elaborarea doctrinară a dreptului roman“.

Subliniând frumoasa inițiativa a facultății de drept din Oradea, o facem și cu convingerea că cele realizate prin organizarea conferințelor publice, sunt menite să îndeplinească și un important rol cultural la granița țării.

M. R. C.

„PRINCIPHELE PROCEDUREI JUDICIARE“ de Eugen Herovanu, profesor la Facultatea de drept din București.

Zilele acestea a apărut primul volum al lucrării d-lui profesor Herovanu *Principiile procedurii judiciare*“, urmând ca al doilea și ultimul volum să vadă lumina în cursul lunii Ianuarie.

Citirea primului volum ne învederează că ne aflăm în fața unei lucrări realmente excepțională.

Opera d-lui Herovanu e cea dintâi lucrare românească ce se ocupă în mod amplu și complet de problemele procedurale. S'a remarcat adeseori în Franța și la noi în țară condamnabila neglijență cu care este tratată procedura civilă — această cenușeasă a disciplinei dreptului — dar atât autorii francezi cât și cei români au făcut prea puțin pentru a îndepărta o nedreaptă nesocotire. În timp ce în Italia Chiovenda și Mortara, în Germania Bülow, Woch, Stein, Helwig, în Austria Klein și Pollak dădeau prin lucrările lor o strălucire nouă problemelor procedurale, autorii francezi se mulțumeau cu o aridă expunere a formalismului judiciar, iar autorii români — cu rare excepțiuni — ignorau complet chiar aceste anoste comentarii. D-l profesor Herovanu dă astăzi literaturii noastre juridice opera de anvergură pe care o așteptă.

Opera d-lui Eugen Herovanu nu umple însă numai o lacună dar e remarcabilă și prin calitățile ei intrinseci.

Este în deobște cunoscut spiritul fin și pătrunzător al d-lui profesor Herovanu. O problemă juridică nu este tratată de d-sa în mod sumar și imperativ. Nefiind un dogmatic, aprecierea la d-sa nu are aspectul unei afirmațiuni categorice. D-sa știe că mai pentru ficare soluțiune „il y a le pour et le contre“, că domeniul juridic este un ocean al incertitudinilor și că numai în urma unor migăloase cercetări poți să desprinzi concluziunea luminoasă. De aceea expunerea d-lui Herovanu este amănunțită, documentarea e bogată și totuși lipsită de prețiozitate, opiniile contradictorii sunt lămurite cu o egală sollicitudine, iar soluțiunea problemelor nu e impusă ci încadrată de argumente seducătoare, e numai sugerată și în felul acesta mai sigur acceptată.

D-l profesor Herovanu mai depune o deosebită grijă pentru ca ideia să găsească cuvântul care să n'o trădeze. Fraza e cadențată și în ea pulsează viața. Urmărirea expunerii unui principiu, a argumentării unei teze echivalează pentru cititor cu momente de aleasă satisfacție intelectuală.

Procedura civilă aceea pe care o cunoaștem noi, plicticoasă, lipsită de viață e numai o amintire urâtă; regretăm parcă faptul că nu mai suntem studenți pentru a arunca prima noastră privire asupra procedurii pe acest tablou luminos și atrăgător.

Volumul apărut cuprinde, în afară de o parte introductivă cu considerațiuni de ordin filosofic asupra vieții și dreptului, două părți: cea dintâi e consacrată protecțiunii juridice a intereselor și organizării ei, iar cea de a doua organizării judiciare.

Prima parte este împărțită în două mari titluri: drepturile și acțiunea. Analiza drepturilor din punct de vedere static și din punct de vedere dinamic, o expunere complectă a teoriilor emise asupra dreptului subiectiv împreună cu o definiție proprie care sintetizează elementele esențiale ale acestui drept, teoria lui Brinz (drepturi fără subiect), a lui Bekker (drepturi fără obiect), împreună cu multe altele oferă din belșug acel „material de gândire, de studiu, de orientare“ pe care urmărește să ni-l dăruiească autorul.

Condițiunile de existență și de exercițiu al acțiunilor sunt expuse, de asemeni, în mod magistral.

În partea doua a volumului își au locul: Jurisdicțiunea (ca funcțiune și ca organ), organele și serviciile justiției (jurisdicțiunile de drept comun, ministerul public, corpul avocaților, organizarea administrativă a justiției) și competența (teoria generală a competenței, competența organelor juridictionale).

Spațiul restrâns din motive tehnice al acestei recenzii împiedică o cercetare amănunțită a soluțiunilor personale pe cari d-l Herovanu le aduce chestiunilor tratate.

Cititorul va desprinde cu ușurință marile aport personal al autorului care reușește să ne creeze o imagine clară a principiilor procedurale și să deschidă orizonturi noi unor probleme complexe sau necercetate în deajuns.

ALFONS FURTUNĂ

Referent la Consiliul legislativ

STATISTICA JUDICIARĂ A ROMÂNIEI

„O împărțire a dreptății în forme mai expeditivă unitare pentru întreaga țară, ținând la micșorarea procesivității noastre, va trebui realizată“.

C. Argetoianu

Statistica judiciară a României publicată de neobositului ei director, d-l E. C. Decusară, dovedește până la evidență că împărțirea dreptății suferă de trei mari lipsuri: lipsa de unitate pe întreaga țară, întârzierea prea mare în rezolvarea cauzelor, și o creștere îngrijitoare a procesivității. Datorită lipsei unificării

legislative, statistica penală și a actelor de notariat până în 1928 nu a putut fi întocmită decât pentru vechiul regat și Basarabia, așa dar în aceste materii nu avem nici un fel de date. În special statistica penală a întregii țări ar fi fost cât se poate de interesantă, activitatea judecătorească fiind oglinda stării noastre sociale.

Activitatea instanțelor privită pe provincii, duce la constatarea că ea e mult mai mare în Transilvania. În special la judecătoria unde afacerile intrate în anii 1925—1928 reprezintă un procent de 46, 47% față de 33, 2% cât reprezintă pentru vechiul regat. Admitând împreună cu distinsul autor că diferența o formează cauzele funduare, încă această activitate e anormală dacă o raportăm la populația regiunii.

În fine tot statistica ne arată că 30—40% din afacerile în curs de judecată rămân nesoluționate în timp util. Cele mai mari restanțe se constată la judecătoriile din Transilvania, procentul fiind de 31, 6% față de 24, 9% în vechiul regat.

Activitatea judecătorească e determinată de fenomenele sociale. În deosebi starea economică și nevroza post belică au făcut ca această activitate să se găsească mult mărită. Rezolvarea în timp util a cauzelor introduse în fața instanțelor se va putea face în primul rând înlăturându-se cauzele ce produc un număr anormal de procese, dar acest lucru nu depinde de instanțele judecătorești.

Înlăturându-se legislația ungaro-austriacă, denumită impropriu legislația ardeleană, se vor reduce la jumătate numărul actual al proceselor. Această înlăturare ar avea drept consecință imediată încetarea actualului sistem al exercitărei profesiunii de avocat cum se practică în Ardeal sub scutul legilor vechi. Împrieinatul, în primul moment de enervare, se adresează unui avocat povestindu-i păsul său; avocatul îl pune să semneze o procură, ia datele, și clientul nu mai are nici o grijă; vom vedea însă până când. Acțiunea se introduce prin grija avocatului care avansează toate taxele și timbrele necesare; tot el întrebunțează toate căile de atac — și în procedura actuală aceste căi sunt numeroase — și după ce s'au epuizat toate căile de atac, procesul se termină. Interes de a termina repede procesul sau de a renunța la vre-o cale de atac — fie ea chiar inutilă — nu există, din moment ce fiecare act în parte făcut de avocat e taxat prin tarif; clientul pierde sau câștigă, avocatului însă i se cuvin taxele tarifare. De aceea căile de atac sunt exploatare cu ingeniozitate; chiar fiind față clientul și renunțând personal la o cale de atac, avocatul are dreptul de a o întrebuinta căci legea îi permite aceasta! (Art. 383 pr. pen. „Apelul îl poate face: § b. apărătorul chiar în contra voinței exprese a acuzatului“). Să ne imaginăm un împrieinat condamnat la 50 lei amendă și 600 lei cheltueli de judecată căruia avocatul îi face, contra voinței sale un apel; 99% apelul va fi respins, iar împrieinatul va suporta onorarul avocatului pentru apel, adică în loc de 650 lei va plăti peste 1000 lei! E vădit deci cine profită de întrebuintarea acestui mijde atac și de ce instanțele gem de procese mai ales pe aceste timpuri de criză când un proces trebuie condus cu cât mai multă abilitate ca să producă mai mult.

De ațfel poporul își dă seama cine îl pedepsește: el nu spune, te dau în judecată sau te duc la poliție cum se spune în vechiul regat; ci amenință spunând „te dau la avocat“! Când procesul e câștigat adversarul plătește toate cheluelile de judecată, dacă

procesul se perde, abea atunci vede clientul ce l'a putut costa o ambiție de multe ori puerilă; fiind normal faptul că un proces de câteva sute de lei să atragă cheltueli de mii de lei.

În momentul când se va interzice ca procesele să fie luate în antrepriză; când vor rămâne în fața instanțelor numai interesele justițiabililor — iar nu și ale reprezentanților lor — numărul proceselor va fi enorm redus.

Dispărând sistemul austro-maghiar, va dispărea actualul sistem al probelor — libertatea lor completă. Până și în materie cambială sunt vre-o 22 de excepțiuni care se pot dovedi cu... martori ! Se înțelege dela sine ce întârziere produce ascultarea în orice proces a nenumărați martori și efectuarea comisiilor regatorii de care sunt asaltate judecătorii chiar de către Tribunalul circumscriptiei lor, care găsește mai comod să asculte martorii prin judecătorie decât prin supleantul secției respective.

Dealtfel și în materie grațioasă căile de atac sunt numeroase: numai la o urmărire silită câte căi de atac separate se pot întrebuița: contestația cu recursul ei; acțiune pentru stingerea sau restrângerea urmăririi, cu apel și recurs; contra licitației alte 2—3 căi de atac, contra tabloului de distribuirea prețului, etc. Și toate în majoritatea cazurilor, profită prea puțin părții. Nu putem neglija cui profită căile de atac, când constatăm că instanțele au o muncă mare — de multe ori inutilă. — că își depășesc rolul lor firesc, din moment ce nu e vorba totdeauna de interesul părții dar totdeauna de interesul reprezentantului ei. Numai atunci când instanțele nu dovedesc să soluționeze la timp cauzele, partea suferă direct; reprezentantul său dispunând de capital de rulment poate aștepta în liniște ori cât timp fiind sigur că „spezele“ sale le va încasa cu atât mai mari cu cât timpul în care procesul se va termina va fi mai îndelungat.

Mai pot aminti de o cauză ce poate întârzia terminarea unui proces. Se poate întâmpla — și de obicei cazul se prezintă în procesele de onorar de avocat — ca într'un proces să fie necesar un dosar ce pentru moment se află la un tribunal sau la o curte de apel. E natural ca prin adresă, dosarul de care e nevoie să fie cerut dela instanța la care se află. Evident dacă dosarul cerut are termen scurt de judecată la instanța unde se află, el nu va fi trimis pentru a nu se întârzia judecarea; dacă însă termenul de judecare e mai lung nu vedem de ce nu s'ar trimite: căci motivul arătat câteodată: „că cererea e inadmisibilă căci instanțele inferioare nu pot urgita (să ceară urgența) rezolvarea și restituirea cauzelor aduse în fața instanței superioare“, nu poate subsista din moment ce „inferioritatea“ astfel cum e înțeleasă de unele instanțe din Ardeal, nu corespunde principiilor legii noastre de organizare judecătorească.

O procesivitate accentuată ar denota o stare de spirit îngrijitoare; spre fericirea noastră această procesivitate e complet artificială și acest lucru se va vedea imediat ce se va face unificarea legislativă, care a fost de astă dată anunțată fără rezerve mintale și cu hotărâre.

AL. KOSTACHI
Judecător

TRIBUNALUL ILFOV S IV C. C.

Audiența dela 15 Octombrie 1931

Președenția d-lui G SOLOMONESCU jude președinte

Sentița civilă No. 1047

Expropriere silită. Dacă expropriatul poate fi deposedat înainte de plata sau consemnarea prețului ? Răspuns negativ; art. 17 din Constituție, art. 13 și 14 comb. cu 64, 69, 73 și 74 din legea specială.

Deposdarea înainte de îndeplinirea formalităților și a plății prețului.

Dacă expropriatul poate pretinde daune ? Răspuns afirmativ; art. 998 cod. civil.

Exigibilitatea prețului. Dacă prețul e datorit din momentul deposedării deși a fost fixat mai târziu ? Răspuns afirmativ; art. 52, 73 și 74 din legea exproprierei.

Dobânzi la prețul de expropriere. Dacă aceste dobânzi curg în caz de deposedare intempestivă din momentul deposedării ? Răspuns afirmativ; art. 64 și 74 din legea exproprierei.

Natura dobânzilor. Dacă ele sunt cuprinse în prețul fixat de comisia de arbitrii ? Răspuns negativ; art. 58 legea specială.

1. *In conformitate cu art. 17 din Constituție comb. cu art. 63 și 74 din legea exproprierei, autoritatea expropriantă nu poate deposeda pe expropriat înainte de a fi îndeplinite formalitățile exproprierei și înainte de a fi plătit sau consemnat prețul.*

2. *Deposdarea intempestivă constituie un abuz care dă naștere la o acțiune în daune potrivit art. 998 cod. civil.*

3. *În caz de deposedare când prețul bunului expropriat e fixat de comisia de arbitrii mai târziu el e datorat cu efect retroactiv din momentul când autoritatea expropriantă a luat în stăpânire pe temelul principiilor dela vânzare care se aplică și în materie de expropriere.*

4. *Prin derogare dela art. 1363 C. c. aplicabil la vânzare, expropriantă datorează dobânzi la prețul exproprierei chiar dacă bunul nu produce venituri și chiar dacă n'a fost pusă în întârziere. Aceasta rezultă din dispozițiunile art. 64 și 73 din legea exproprierei.*

Dobânzile le datorează din momentul când datorează prețul, și prețul îl datorează din momentul când a luat în stăpânire bunul.

5. *Art. 64 din legea specială care se referă la exproprierea silită și art. 37 din aceeași lege care se referă la exproprierea de bună voie prevăzând numai cazurile în care expropriatul rămâne în posesia bunului până la plata îndemnității, este inaplicabil în cazul când el a fost deposedat înainte de îndeplinirea formalităților și plata prețului.*

6. *Dobânzile datorate de autoritatea expropriantă în caz de evingere intempestivă — nu pot fi considerate — ca fiind cuprinse în cătimea îndemnității fixată de Comisia de arbitrii, fiindcă la fixarea acestei cătimi se ține seamă conform art. 58 legea specială numai de daunele rezultând pentru deposedat din faptul deposedării lui cu respectarea formelor legale nu și a deposedării arbitrare înainte de a se pronunța Justiția.*

Tribunalul deliberând:

Asupra acțiunii intentată de Elisabeta G. Știrbey, persoanal și ca tutoare legală a fiicei sale Marina G. Știrbey, și Sanda G. Cantacuzino, născută G. Știrbey, cu autorizația soțului său prin petiția înregistrată la No. 27102 din 1930, contra Primăriei Municipiului București, prin reprezentanții ei legali, prin care cer să li se plătească suma de lei 817.000, cu titlu de daune sau dobânzi la capitalul de lei 1.635.000, preț al terenului din București Calea Victoriei No. 109 colț cu calea Griviței, până la 1 Noembrie 1930 iar dela această din urmă dată în viitor dobânzile legale la această sumă.

Având în vedere actele din dosar și concluziunile orale și scrise ale părților.

Având în vedere că din toate acestea se constată în fapt că, în luna Octombrie 1925, Primăria Municipiului București a luat în posesiune pentru a alina strada o porțiune din terenul pe care reclamanta îl are în calea Victoriei 109 colț cu Calea Griviței; că a declarat expropriabil acest teren prin decizia Consiliului comunal din 21 Decembrie 1927, că prin decizia Curței de apel din București, secția II No. 3 din 1929, a acordat ca indemnitate pentru terenul expropriat, suma de lei 1.635.000 și că această sumă n'a fost plătită de Primărie nici până astăzi.

Având în vedere că potrivit art. 17 din Constituție, nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate publică și după o dreaptă și prealabilă despăgubire stabilită de justiție.

Având în vedere că legea specială de expropriere pentru cauză de utilitate publică după ce arată ce trebuie să se înțeleagă prin cuvintele utilitate publică — art. 1 după ce fixează normele după care un bun are să fie declarat și constatat de utilitate publică, — art. 2 și urm., — după ce spune că numai Tribunalele ordinare au competența să hotărască expropriațiunea în caz de neînțelegere între autoritatea expropriantă și expropriat, — art. 13 — în art. 20 adaogă consacrand principiul constituțional al indemnizărilor prealabile, că hotărârea expropriațiunii lipsește pe proprietar de proprietate asupra fondului lăsându-i numai posesiunea până la plata indemnizației.

Având în vedere că Primăria Municipiului București a depozitat pe reclamant înainte de a depune prețul și chiar înainte de a se da hotărârea de expropriere a comis un abuz, un act ilicit care potrivit art. 998 cod. civil dă dreptul expropriaților să ceară daune.

Având în vedere că potrivit art. 1362 cod. civil daunele au a se calcula după mărimea prejudiciului suferit de expropriați.

Considerând că autoritatea expropriantă a susținut că întrucât în speță e vorba de o bucată de teren luată din curtea caselor reclamanților — teren care nu produce nici un venit — nu poate fi vorba de daune în lipsă de prejudiciu.

Considerând că dacă în regulă generală paguba în asemenea cazuri, constă în valoarea fructelor naturale ori civile, arenzi, etc. produse de bun de care expropriatul e lipsit, tot atât de adevărat e că ea poate să conste și în oarecare utilitate procurată proprietarului expropriat de care el e lipsit prin faptul expropriației.

Că în asemenea condițiuni nu se poate tăgădui expropriațului dreptul la despăgubiri.

Având în vedere că reclamanții au cerut să li se acorde drept despăgubiri — dobânzile la suma acordată de justiție, drept indemnitate — din momentul când au fost depozitați.

Având în vedere că întrucât dobânzile cerute nu reprezintă echivalentul fructelor bunului expropriat și a sumei ce i s'a fixat drept indemnitate, urmează a se examina dacă reclamanții abandonând paguba directă rezultând din depozitarea abuzivă, poate cere despăgubiri pentru paguba indirectă rezultând din neplata prețului la timp.

Având în vedere că despăgubirea sub această formă se întemeiază atât pe ideea de culpă necontractuală cât și pe aceea de culpă contractuală.

Având în vedere că în sistemul legii noastre legiuitorul obligă autoritatea expropriantă ca înainte de a lua în stăpânire bunul să plătească sau să depună prețul (art. 17 Constituție, art. 20 și art. 74 legea expropriației).

Considerând că autoritatea expropriantă călcând această obligație a comis un al doilea act ilicit pe lângă acela că a expropriat fără formele legale care dă dreptul expropriațului să ceară despăgubiri în raport cu dauna suferită.

Că în ce privește această daună ea constă din nefolosirea unei sume de bani.

Că în ce privește sumele de bani, fructele sunt reprezentate prin dobânzi.

Că așa fiind, despăgubirile au a fi egale cu dobânzile legale ce au curs din momentul când indemnitatea a fost datorită.

Având în vedere că pârâta a susținut că întrucât indemnitatea nu era fixată în momentul când expropriatul a fost depozitat, deci exigibilă, nu putea fi plătită fiindcă nu era nici certă, nici lichidă.

Considerând că dacă e adevărat că într'un raport contractual, în speță o vânzare silită asemănată unei vânzări propriu zise, — când contra prestația constă într'o sumă de bani, obligația de a plăti nu poate fi executată decât când suma e certă și lichidă, tot atât de adevărat e că dacă e vorba de un preț determinabil, — determinarea lui se ridică până la epoca când vânzarea a fost contractată, pentru că altfel vânzarea ar fi dela început nulă pentru lipsa uneia dintre elementele esențiale (vezi Planiol vol. II, pag. 198).

Având în vedere că potrivit art. 1362 c. civ. dobânditorul datorează prețul din momentul luării în stăpânire a bunului.

Că dacă el nu plătește prețul la acea epocă, în speță la 1 Noembrie 1925, el datorește dobânzi (art. 1365, 1652 fr.).

Având în vedere că pârâta a susținut că nu datorește dobânzi fiindcă bunul nu producea fructe și potrivit art. 1365 se datorește dobânzii numai dacă lucrul vândut și predat produce fructe și alte venituri.

Având în vedere că este inexact a susține că art. 1365 cod. civ. nu dă dreptul a reclama dobânzi decât în cazurile arătate mai sus.

Că sensul articolului citat e că dobânditorul nu datorește aceste dobânzi din ziua când lucrul a fost predat fără somațiune decât dacă el e fructifer.

Că în cazul celălalt el trebuie să fie somat pentru ca să curgă dobânzile.

Având în vedere că din dosar se vede că pârâta a fost somată.

Că așa fiind dobânzile curg.

Considerând însă că independent de dispozițiile art. 1365 cod. civil și prin derogare la acest text, prin legea expropriației se statornicește că autoritatea expropriantă în cazul când depozitează înainte de a fi fixat și plătit prețul datorește dobânzi din momentul depozitărei.

Că aceasta rezultă din dispozițiile articolului 72 al legii speciale care spune că în cazul expropriațiilor urgente când deci nu e timp pentru fixarea prețului definitiv pe căile obișnuite el va fi fixat de Președintele de Tribunal, și autoritatea expropriantă e obligată să-l depună așa fixat împreună cu dobânda relativă pe timp de un an în mâna acestuia din urmă.

Având în vedere că pârâtele au mai susținut că aceste dobânzi au fost avute în vedere de instanțele care au fixat — că au fost cuprinse implicit în indemnitate așa cum prescrie art. 58 din legea specială.

Având în vedere că art. 58 citat care vorbește de regulile după care se va acorda despăgubirea spune, într'adevăr că

pentru fixarea indemnității, arbitrii se vor baza pe venitul imobilului, vor ține în seamă prețul cu care a fost cumpărat, prețul cu care se vinde obișnuit imobilele de acelaș fel în localitate, cheltuielile de lux și plăcere făcute cu imobilele precum și toate daunele rezultând pentru expropriat din faptul deposedării sale.

Având în vedere că prin aceste daune trebuie să se înțeleagă însă acelea care se rapoartă la legătura intimă dintre bun și persoana care l-a deținut, așa numitul preț de afecțiune sau acele care rezultă din raportul dintre bunul expropriat și restul neexpropriat, deprecierea pe care acest rest o suferă prin amputare — pierderea valorii lui.

Că în nici un caz nu poate fi vorba de daunele pe care le suferă deposedantul din faptul deposedării înainte de îndeplinirea formalităților sau a consemnării prețului — fiindcă legiuitorul exproprierii conform principiului constituțional n'a conceput și nici nu putea concepe o astfel de deposedare.

Că aceasta o spune în mod expres legea în articolul 52 când e vorba de procedura ordinară a exproprierii care zice că numai după ce arbitrii vor fi semnat hotărârea de fixarea prețului arbitrul Președinte va ordona punerea administrației în stăpânirea lucrului expropriat cu îndatorirea de a consemna prețul și în art. 74 când e vorba de procedura extraordinară instituită pentru cazurile unei nevoi de a lua în stăpânire de urgență bunul supus exproprierii—art. 69—care zice că mai întâi va interveni o hotărâre a Tribunalului care va fixa indemnitatea (art. 72) și numai după ce autoritatea expropriantă va fi depus suma, preț al exproprierii, va putea cere și Tribunalul încuviințată trimiterea ei în posesie.

Având în vedere că de altfel nici în fapt nu este exact că autoritatea chemată să fixeze indemnitatea, ar fi ținut seamă de aceste dobânzi (daune).

Având în vedere că art. 57 are următorul cuprins:

„Indemnizațiunile oferite de către Administrația expropriantă potrivit dispozițiilor art. 55 și ofertele făcute de către expropriați, potrivit art. 56, sunt valabile dacă exproprierii se operează și plata se efectuează în termen de doi ani de la data comunicării sau înregistrării lor“.

„După acest termen, atât autoritățile cât și expropriații au dreptul să revină asupra efectelor făcute privind prețul“.

Că din cuprinsul lui se vede că el vorbește de valabilitatea prețului fixat de comun acord între expropriat și autoritatea expropriantă pe care-l declară obligatoriu dacă exproprierii se operează și plata se efectuează în termen de doi ani dela data comunicării sau înregistrării lor.

Că dacă au trecut acești doi ani fiecare din părți are dreptul la o nouă prețuire.

Că așa fiind el nu soluționează chestiunea ce interesează.

Pentru aceste motive redactate de d-l Președinte G. Solomonescu, Trib. admite acțiunea etc.

(ss) G. Solomonescu, I. Costin.

Grefier, (ss) C. Nicolescu.

TRIBUNALUL IAȘI S. II

Președinția D-lui M. PĂCURARU, Președinte

Jurnal din 29 Sept. 1931

Interdicție. Proba cu martori pentru a stabili că anterior și posterior facerii actului, partea era dementă.

Este inadmisibilă proba cu martori spre a se stabili că atât anterior cât și posterior facerii actului partea era dementă.

Tribunalul,

În ceea ce privește proba cu martori cerută de reclamant, pentru a dovedi că și anterior și posterior datei celor două procuri făcute de Jeana Catargi, în baza cărora avocatul N. Apoteker vinde imobilul cu act autentificat de Tribunalul Iași secția III-a la No. 4466 din 919 și ia dispozițiuni relative la suma încasată, aceasta era dementă și nu a putut consiați valabil.

Având în vedere că codul nostru civil a suprimat dispozițiile art. 503 din codul civil francez, după care actele anterioare interdicției vor putea fi anulate, dacă cauza interdicției există notoriu la epoca când aceste acte au fost făcute.

Că prin urmare legiuitorul nostru nereproducând textul art. 503 cod. civ. francez, care permite anularea actelor făcute anterior interdicției, dacă la epoca când s'a făcut actul era notorie starea de demență, rezultă în mod evident că după sistemul codului nostru civil, în lipsa unui text expres de lege care să admită prezumția de continuitate a demenței, actele făcute înainte de interdicție nu vor putea fi anulate decât numai în conformitate cu principiile generale de drept comun.

Că, așa dar, asemenea acte nu se vor putea anula decât dovedindu-se existența unora din cauzele indicate de art. 948 cod. civil, sediul materiei, care cere pentru validitatea unei convențiuni printre alte condițiuni și un consimțământ valabil în chiar momentul facerii actului, astfel că dacă interzisul cere anularea pentru că nu și-a putut da consimțământul în mod valabil, va trebui să dovedească starea sa de demență în momentul precis al facerii actului.

Că, deci, în sistemul legii noastre nefiind cu putință de a se stabili că la o epocă anterioară și posteroară actului, interzisul era atins de a psihoză care nu e compatibilă cu posibilitatea unui consimțământ valabil pentru a se trage concluzia existenței acestei stări în chiar momentul facerii actului, proba cu martori cerută urmează a fi respinsă ca inadmisibilă.

Pentru aceste motive, redactate de d-l Președinte M. Păcuraru, Trib. respinge etc.

(ss) M. Păcurariu, C. Caseti.

NOTA. — Speța judecată de Tribunalul Iași prin jurnalul de mai sus este privitoare la chestiunea cunoscută în doctrină sub numele de notorietatea imbecilității. Ea a fost juridic rezolvată și strâns motivată de d-l președinte M. Păcuraru, care a prins bine nuanța acestei subtile chestiuni.

Soluția dată de tribunal este de altfel în conformitate cu întreaga doctrină și jurisprudență. (D. Alexandresco, III, p. 58; Neagu, II, p. 376; Dreptul, 64. 1884. 35. 1891, 28. 1896 și 65. 1899; Bul. Cas., p. 517, 1883.

Interdicțiunea este situațiunea în care se află un individ major lipsit de capacitatea juridică fie prin efectul unei condamnățiuni penale, care atrage interdicțiunea legală, fie din cauza stărei mintale, care duce la interdicțiunea judiciară.

Interdicțiunea poate fi pronunțată pentru cauză de imbecilitate, de nebunie sau furie, diverse cauze cari nu sunt în realitate decât una singură, anume alienațiunea mintală.

Demența este lipsa sau alterațiunea minții sau a discernământului.

În penal, se știe că alterațiunea facultăților min-

tale, ridicând plenitudinea voinței, suprimă responsabilitatea. Precum în materie civilă, este o cauză de incapacitate, tot astfel, în dreptul penal, ea este o cauză de iresponsabilitate.

Nebunul nu poate fi declarat responsabil de actele sale, nu numai din punct de vedere penal, dar chiar din punct de vedere al reparațiunii civile, al daunelor pe cari dânsul le-a putut cauza, căci nu e capabil nici de răutate, nici de imprudență. *Pothier*, Tr. des obl. no. 118.

O singură condițiune este necesară totuși, și anume, ca nebunia să fi existat, în momentul comiterii faptului.

Dacă a devenit nebun după comiterea faptului, el va fi responsabil.

Medicina legală recunoaște diferite clase de alienațiune mintală și în special două mari clase: *imbecilitatea* și *nebunia*.

Imbecilitatea, adică lipsa de dezvoltare complectă a facultăților mintale, se subdivide în *idioție* și *imbecilitate stricto sensu*.

Nebunia, adică perturbarea complectă a facultăților mintale, se divide la rândul ei, în *nebunie* și *manie*.

Mania, după medicina legală, poate constă în *halucinațiuni*, când bolnavul crede în existența unor senzațiuni inexistente ale văzului și auzului, *iluziuni*, sau falșă apreciere a senzațiilor reale, *polimanie*, *monomanie*.

Mai pot fi stări psihologice și patologice vecine cu alienația mintală, precum: *epilepsia*, *isteria*, *somnambulismul* și *heția*.

Pentru a fi loc la interdicție se cere ca imbecilitatea sau nebunia să fie în stare de obicinuință, chiar dacă individul ar avea momente lucide.

Nu e nevoie ca facultățile mintale să fie în întregime alterate; o alterare parțială e suficientă spre a provoca interdicția.

Tribunalul are suverană apreciere a condițiilor și împrejurărilor particulare în fiecare caz în parte.

Din care moment interdicția produce efectele sale? Din momentul hotărârei care o pronunță.

Pronunțarea interdicțiunii își va avea efectele sale din ziua de când s'a publicat hotărârea, zice art. 448 c. civ.

Ce se întâmplă cu actele făcute de interzis înainte de interdicțiune, dar în timpul vieței dementului?

Actele făcute de viitorul incapabil înainte de publicarea sentinței sau chiar în timpul procesului sunt valabile.

Efectul hotărârii nu se produce decât din momentul publicării, în viitor, nu și pentru trecut.

Interdicția neavând efect decât din ziua hotărârei de interdicție, actele pe cari interzisul le-a făcut înainte sunt valabile în principiu.

Pronunțarea interdicției nu are efect retroactiv, actele anterioare rămânând bune. (*Bul. Cas.*, p. 382. 1880).

Apelul nu e suspensiv, în acest sens că dacă hotărârea tribunalului este în urmă confirmată de Curte, actele pe cari interzisul le-ar fi făcut în acest interval, vor fi nule.

Interzisul devine incapabil numai din ziua în care s'a publicat hotărârea.

Din acest moment interzisul se aseamănă cu minorul, devenind incapabil a-și administra averea și persoana sa.

La noi incapacitatea interzisului începe din ziua publicării hotărârei de interdicție în Monitor.

Hotărârea trebuie publicată în întregul ei, nu în extract. (*Curierul Judiciar*, 45. 1897).

Legea română cere publicarea prin „Monitor”, atât pentru interdicție cât și pentru Consiliul judiciar. Aceleași formalități se cer pentru încetarea interdicțiunii cât și a consiliului judiciar.

La Francezi se poate cere anularea actelor anterioare pentru notorietatea imbecilităței.

Art. 503 c. civ. fr. prevede că „les actes antérieurs à l'interdiction pourront être annulés, si la cause de l'interdiction existait notoirement à l'époque où ces actes ont été faits”.

Actele anterioare interdicției pot să fie anulate la Francezi nu numai când se dovedește că interzisul era în stare de demență în momentul actului, dar și fără a se face această probă, cu singura condițiune ca reclamantul să dovedească că demența era notorie în acest moment.

Cu alte cuvinte, Codul Napoleon prin derogare de la dreptul comun, admite o prezumție, aceea că dacă interzisul dovedește starea obicinuită de imbecilitate, concluzia va fi că și în momentul încheerii actului era dement.

După principiile generale, trebuie să se probeze existența alienației, în momentul chiar al contractării.

Reclamantul la francezi nu e ținut să dovedească demența interzisului în momentul contractării.

În codul francez e de ajuns dovada că în epoca încheerii actului, interzisul era în stare de nebunie notorie.

Această probă e mai ușoară decât a probă că era nebun chiar în momentul când a făcut actul.

Excepția din art. 503 C. Nap. e privitoare numai la cazul când s'a provocat interdicția, caz în care se poate cere anularea unui act, făcut anterior interdicției, dovedind numai notorietatea alienației în momentul facerii actului. (*Laurent*, V, p. 386).

În afară de acest caz excepțional, chiar și la Francezi nu va fi suficientă dovada notorietăței, ci va trebui să se dovedească existența demenței în momentul facerii actului.

Acest articol nu a fost admis de legea română. Actele anterioare interdicțiunii cad sub regula comună dela obligațiuni.

Când se poate anulă și la noi actul făcut de un interzis anterior hotărârei?

La noi totul se reduce la o chestiune de consimțământ valabil dat conform art. 948 c. civ. și la o chestiune de fapt și apreciere pentru instanța de fond.

Actele făcute anterior interdicției pot fi anulate și la noi, când se va dovedi că persoana care le-a făcut nu avea în momentul contractării uzul rațiunii sale, în care caz ele vor fi socotite ca inexistente conform dreptului comun.

În sistemul legii noastre, nu e admisibilă proba cu martori cum bine și juridic a hotărât tribunalul Iași, spre a dovedi notorietatea demenței.

După art. 948 c. civ. contractul făcut de un nebun nu poate fi socotit ca valabil, de oarece un asemenea act e lipsit de consimțământ.

Actul e radical nul, în sens de inexistent, nulitatea putând fi invocată de oricine și este neprescriptibilă și nu poate fi confirmată.

Dovada se poate face cu martori și prezumțiuni spre a dovedi că în momentul facerii actului, cel ce l-a făcut era dement.

Pentru a se anulă un act sinalagmatic făcut înaintea de publicarea interdicțiunii, pentru motivul de demență, conform spiritului legii, doctrinei și jurisprudenței noastre, trebuie a se dovedi starea aceasta de demență chiar în momentul formării actului, pentru că legiuitorul nostru nu a reprodus art. 503 din codul francez, care cere dovada notorietății demenței înainte de interdicțiune.

Prin urmare, din actele și debaterile procesului reeșind în mod invederat că vânzătorul în momentul facerii actului era dement și deci neputându-și exprima consimțământul — un element esențial de existență a contractului sinalagmatic, — contractul de vânzare urmează a fi declarat nul. (*Curierul Judiciar*, 33. 34. 1919).

Cineva poate să nu fie interzis, dar internat într'un ospiciu de alienați. În acest caz proba testimonială va fi admisibilă spre a se dovedi că în momentul facerii actului nu se găseă în plinătatea facultăților mintale.

S'a decis însă, că chiar dacă hotărârea de interdicție n'a fost publicată, totuși dacă terțiul care a contractat cu interzisul, a fost de rea credință, actul nu poate sta în picioare. *Laurent*, V, No 375; *Dreptul* 67, 1905.

Publicarea are de scop garantarea numai a terților de bună credință nu și a celor de rea credință.

Este de principiu că toate actele făcute cu fraudă legii, sunt nule.

Dacă terțiul a avut cunoștință de cauzele interdicției, și totuși a contractat cu interzisul spre a-l frustra, nu poate pretinde ca actul să rămână în picioare, numai pentru că ar fi fost făcut înainte de publicarea hotărârei. *Dreptul* 51 și 72, 1903; *Curierul Judiciar* 32, 1903.

Frauda la lege poate fi dovedită prin orice mijloace, deci și cu martori sau prezumțiuni.

După pronunțarea și publicarea interdicției, actele făcute de interziși sunt nule. Art. 448 c. civ.

Actele posterioare interdicției fiind nule de drept, este importantă data actului făcut de un interzis.

O cambie antidată spre a nu corespunde cu data interdicției, are a fi nulă. *Eft. Antonescu*, c. com. I, 194.

Se admite în general că data actului e presupusă sinceră și deci interzisul care contestă sinceritatea ei, să dovedească alegațiunea sa.

Modul de probațiune al datei se face după unii prin martori și prezumțiuni.

Pentru viitor toate actele se vor putea anula, fără a se mai cercetă dacă sunt sau nu prejudiciabile.

Actele făcute de interzis după publicare sunt nule, după regulile nulității relative.

Ea nu poate fi invocată decât de interzis sau moștenitorii lui, în timp de 10 ani dela încetarea interdicției. După trecerea acestui interval, actele devin inatacabile.

Este greșită expresia legiuitorului „fără ființă”, căci actele făcute de interzis nu sunt nule de drept, ci anulabile, nulitatea fiind în favoarea interzisului. *Nacu*, I, p. 696.

Dacă publicitatea nu e bine îndeplinită și dacă un terțiu de bună credință va contracta, totuși cu interzisul, fără să cunoască incapacitatea lui, se decide, după unii, că și în acest caz, actul va fi nul, căci se are în vedere ideea de protecțiune a interzisului. *Dreptul*, 35. 1900; *Curierul Judiciar*, 35. 1900. Contra: *D. Alexandresco*, III, p. 57.

Deși după litera legii art. 448 prevede că pronunțarea interdicției ar avea efect din ziua când s'a publicat hotărârea, nu și când nu s'a publicat, totuși considerația protecțiunii interzisilor e mai puternică. Terțiul va rămâne să se adreseze cu acțiune în daune contra celor ce n'au îngrijit de a se face publicațiunea.

Hotărârea de interdicție produce efectele sale imediat, atât când e pronunțată în lipsă cât și în caz că e dată contradictor.

Atacarea actelor după moarte

Dacă e pronunțată în apel, efectele vor începe din ziua deciziei pronunțată în apel.

În ce privește atacarea actelor după moarte, art. 449 c. civ. prevede că actele făcute de cineva nu mai pot fi atacate după moarte pe motiv de nebunie.

Art. 449 c. civ. conține o derogare dela dreptul comun.

Prin excepție aceste acte pot fi atacate după moarte, când dovada nebuniei rezultă din însăși actul și când se pronunțase sau se ceruse cel puțin punerea sub interdicție.

Legiuitorul prin articolul 449 c. civil a dispus că,

după moartea unei persoane, actele săvârșite de dânsa nu se pot anulă, pentru motivul de smintire a minții, decât numai când interdicțiunea acelei persoane va fi fost pronunțată sau cerută înaintea morții sale, ori numai când dovada smintirei minții rezultă chiar din actul ce se atacă;

Considerând, zice Curtea de Casație, că recurenței, de oarece era constant că interdicțiunea defunctei nici nu a fost pronunțată, nici n'a fost cerută înaintea morții, nu-i rămânea alt mijloc de a atacă testamentul decât de a probă că însuși actul învederează smintirea minții testatoarei.

Considerând că pentru aceasta trebuia să articuleze numai fapte cari să pună în evidență, în mod neîndoios, seriozitatea lui, prin necoherența ideilor, prin extravaganța celor arătate și altele asemenea, ceea ce din deciziunea atacată nu rezultă de nicăeri, era nu fapte ce dovedeau, cum constată Curtea, numai starea de slăbiciune fizică a testatoarei, iar nici cât lipsa de pricepere și de voință a ei; că astfel, bine și corect a urmat Curtea refuzându-i proba cu martori. *Dreptul*, 1889, p. 357; *Dreptul*, no. 32, 1888.

Este suficient să fi fost introdusă cererea, chiar dacă formalitățile pregătitoare prevăzute de art. 440 și urm. c. civil nu au fost efectuate. *Laurent*, III, no. 325, *Pand. Rom.* 1924. 1. 247; *D. Alexandresco*, III, p. 69.

După unii nu e deajuns o simplă cerere, ci trebuie să fi urmat diferite acte de procedură. *Nacu*, I, p. 697.

Nu se admite acțiunea în anulare atunci când deși s'a făcut cerere de interdicție, dar a fost respinsă ca nefondată, a fost perimată sau a fost părăsită de reclamant prin dezistare.

Rudele pot atacă testamentul sub motiv că testatorul ar fi fost dement?

Dacă nebunia rezultă din însuși testamentul, se decide afirmativ conform art. 449 al. 1 c. civil, care e categoric. Chiar dacă testatorul nu fusese interzis în timpul vieții, rudele vor putea ataca actul după moartea sa, pentru demență.

În cazul când din coprinsul testamentului nu rezultă că ar fi opera unui nebun, rudele, după unii, nu mai pot atacă actul pe motiv ca testatorul deși neinterzis era nebun când l'a făcut.

Alții fac distincțiune între efectele demenței de fapt și efectele demenței legale sau interdicțiunii.

În caz de demență legală, sau de interdicție, prezumpția este că testatorul era nebun și deci nu e nevoie să se facă altă dovadă.

În caz de demență de fapt, când adică testatorul era nebun, deci a murit fără a fi fost declarat interzis, și în acest caz actul poate fi atacat, chiar după moarte, însă reclamantul nu se va mulțumi cu prezumpția, ca la interdicție, ci va trebui să dovedească că în momentul facerii testamentului, testatorul era nebun.

Art. 449 c. civil se aplică numai la contractele cu titlu oneros, nu și la donațiuni și testamente.

Se aplică și în acest caz regulele dela art. 948 c. civil, care e general.

Deși neinterzis, testamentul va putea fi anulat, dacă se va dovedi că în momentul facerii lui testatorul era dement în fapt.

Contra: Pentru a nu se da naștere la procese adesea ori temerarii și grele de rezolvat, legiuitorul a derogat de la dreptul comun prin art. 449 c. civil, prin care dispune că în urma morții unei persoane nu se pot atacă de moștenitori actele săvârșite de acea persoană în stare de smintire de minte, decât atunci când interdicțiunea ei a fost pronunțată sau cel puțin cerută pe când trăea sau când dovada smintirei minții rezultă din chiar coprinsul actului atacat.

Astfel, din momentul, ce nu se face nici o deosebire în art. 449 c. civ. între smintirea de minte accidentală și cea continuă, urmează că singurele probe de smintirea minții, admise după moartea unei persoane, sunt cele deduse din interdicțiunea ei sau din cererea interdicțiunii, sau acelea cari rezultă din însuși actul făcut de acea persoană, așa că proba testimonială este inadmisibilă, căci altfel ar fi să se înlătore art. 449 c. civ. *Curierul Judiciar*, 27. 1914.

Având în vedere că, apelanta M. S. P. susține înaintea acestei Curți și pretinde să i se admită proba testimonială spre a stabili că defuncta P. S. P., în momentul facerii actului de vânzare autentificat la tribunalul Ilfov secția de notariat sub no. 248 din 14 Martie 1905, nu era în întregirea facultăților sale mintale pentru a-și da seamă de gravitatea actului ce făcea, așa că nu a dat un consimțământ valabil;

Considerând că legiuitorul, pentru a nu se da naștere la procese adeseori temerarii și grele de rezolvat, a derogat dela dreptul comun prin art. 449 cod. civil, prin care dispune, că în urma morții unei persoane, nu se pot atacă de moștenitori actele săvârșite, de acea persoană în stare de smintire de minte, decât atunci când interdicțiunea ei a fost pronunțată sau cel puțin cerută pe când trăia, sau când dovada smintirei minții rezultă din chiar coprinsul actului atacat.

Considerând că, întrucât nu se face nici o deosebire, articolul 449 cod. civil se aplică nu numai când stabilirea facultăților intelectuale ar fi o stare continuă, dar și când ar fi avut loc numai în momentul facerii actului; — că, de altfel, nici nu era de trebuință să se introducă în lege și o a treia excepțiune, pentru că dacă smintirea minții a fost numai accidentală, desigur că, în acest caz, persoana care făcea actul îndată ce-și căpătă uzul rațiunii ar fi cerut singură anularea actului, sau ar fi lăsat să subsiste și, în acest caz, voința sa s'ar fi manifestat pentru menținerea actului; — că, în specie, se constată că defuncta P. S. P. a mai trăit vreo patru luni după autentificarea actului de vânzare în chestiune, așa că ar fi avut destul timp să revină și să ceară desființarea acelu act.

Considerând că, odată ce nu se face nici o deo-

sebre în art. 449 cod. civil, între smintirea de min- te accidentală și cea continuă, urmează că singurele probe de smintirea minții admise după moartea unei persoane, sunt cele deduse din interdicțiunea ei sau din cererea interdicțiunei, sau acelea cari rezultă din însuși actul făcut de acea persoană;—că fiind astfel proba testimonială este inadmisibilă—altfel ar fi să se înlătore art. 446 din cod. civil.

Considerând că, chiar în ipoteza când proba smintirei de minte s'ar putea face și după moartea ace- luia care a făcut actul și în afară de cazurile prevă- zute de art. 449 cod. civil, se constată în fapt, că ac- tul de vânzare intervenit între defuncta P. S. P. și M. G. I. a fost autentificat de președintele tribuna- lului Ilfov secția de notariat, care, după ce a stabilit identitatea părților, le-a citit actul din cuvânt în cu- vânt și în auzul lor, când ambele i-au declarat că acel act este făcut cu consimțământul lor, subscriin- du-l;—că, în asemenea împrejurări, dacă atunci ma- gistratul care a instrumentat ar fi avut vreo temere că vânzătoarea P. S. P. nu era întreagă la minte, fără îndoială că s'ar fi oprit dela orice lucrare și ast- fel actul nu s'ar fi autentificat;—că, de aci rezultă că vânzătoarea era în întregimea minții ei în mo- mentul facerii actului, mai ales că nici nu s'a adus vreo altă dovadă și nici nu există prezumțiuni, pre- zentându-se numai două certificate medicale, din care se constată că defuncta P. S. P. a fost în spital și înainte și după facerea actului de vânzare;—însă din aceste acte nu rezultă că numita defunctă a su- ferit de vreo boală mintală.

Considerând că, din toate acestea, Curtea își for- mează convingerea că defuncta P. S. P. era cu min- tea sănătoasă la facerea vânzării, convingere care nu s'ar putea înlătura prin simple depozițiuni de martori.

Că, fiind astfel, proba testimonială invocată de a- pelanta M. S. P., este și inadmisibilă și inutilă, prin urmare apelul său este neîntemeiat și ca atare ur- mează a fi respins. *Curierul Judiciar* 27. 1914.

Ca bibliografie asupra art. 449 c. civil, a se ve- dea: Atacarea pentru motiv de demență a actelor fă- cute de o persoană încetată din viață, de *Dem. Paș- salega*. Edit. Cultura Națională 1928, și *Dreptul* 65. 1889. *Bul. Cas.* p. 216. 1908; *Bul. Cas.* p. 215, 1911; *Bul. Cas.* p. 680, 1912; *Curierul Judiciar* 1. 1905, 27, 1914; 24. 1923; *Jurisprudența Generală* no. 2172, 1924.

N. JAC CONSTANTINESCU,
Președinte la Curtea de Apel București

25 ani în serviciul Statului....

În sfârșit ni-a fost dat să vedem pusă la punct și rezolvată și pentru slujitorii civili ai Statului o chestiune de înaltă morală publică.

Munca și meritul mai ales când sunt puse în ser- viciul Statului, reclamă nu numai plată ci și o a-

tenție, o încurajare, un respect, cu un cuvânt, un cult pentru toți și din partea tuturor :

Nu unuia, dar cred tuturor semenilor de bine, muncitori, cinstiți dar modești slujitori civili ai sta- tului, căci această, rară floare (modestia) numai puțini o au și o cultivă, li se strângea inima de du- rere cand la dierite ocaziuni de manifestare publi- că apăreau cu piepturile pline de zalele decorații- lor, nu totdeauna, cei ce meritau să le poarte.

È bine să nu mai deschidem porțița trecutului ci să pășim prin cea a viitorului cu alt cult ca până azi.

Onestitatea profesională, cea mai măreață însu- șire etică, este un eroism.

Acest eroism trebuie cultivat și distins, căci eroi, după Carlyle, sunt toți cei ce, în orice domeniu de muncă sau creație, s'au ridicat la apogeul adică au întruclipat în tot cursul carierei lor „onestitatea profesională”.

De aceea, salutăm înaltul Decret Regal Nr. 2.680, publicat în *Monit. Oficial* Nr. 175 din 31 Iulie 1931, prin care aprobă Jurnalul Consiliului de Miniștri cu Nr. 937 din 1931, prin care se înființează semnul o- norific care va purta denumirea de „Răsplata Mun- cii pentru 25 ani în serviciul Statului”, distincțiune ce se va acorda slujitorilor civili ai Statului, cari au servit cu credință Statul.

O lacună prezintă însă cuprinsul acestui I. D. R. și aceasta am vrut s'o evidențiez.

Majoritatea slujitorilor civili ai Statului au fost mobilizați în războiul pentru întregirea Neamului.

Și ei ca și militarii de carieră și-au făcut deplin datoria pe front sau în spatele frontului; ca atare, timpul servit Statului în cursul acestui război ar urma să fie socotit dublu „la acordarea semnului onorific de 25 ani”.

De altfel legea generală a pensiilor din 1925 și I. D. R. prin care se înființează „semnul onorific de 25 ani pentru militari” socotesc dublu timpul servit Statului în decursul războiului pentru întregirea Neamului.

Ar fi un anahronism și o inichitate, socotindu-se dublu, la acordarea semnului onorific de 25 ani nu- mai militarilor de carieră timpul servit statului în decursul războiului, iar slujitorilor civili, nu.

Credem că această lacună va fi reparată pe cale de jurnal sau I. D. R. interpretativ, stabilindu-se în această chestiune o egalitate între slujitorii militari și civili ai Statului.

Cernăuți, la 3 August 1931.

D. ȘTEFĂNESCU
Consilier la Curtea de Apel Cernăuți.

A apărut:

TECHNICA ȘI GENETICA DREPTULUI CIVIL COMPARAT. Studii de doctrină juridică, de *Constant Ionescu*, avocat al Statului, Doctor și laureat al Facul- tăței de Drept din Paris.

Volumul format mare, elegant tipărit, cuprinde 310 pagini. Prețul 300 lei, Ediția lux 400 lei.

S'a pus sub presă și în curând va apare în editura „*Curierul Judiciar*”: CARIERA DE AVOCAT *Îndrumări* de *George P. Nemetescu*, Dr. în drept, avocat, însoțită de o Prefață aprecieatoare a operei de d-l C. L. Naumescu, președintele Uniunii avocaților.